

Models

Context i transversalitat de la política lingüística com a política pública**Autora**

Paquita Sanvicén
Secretaria de Política Lingüística

La importància del context i la conveniència d'un enfocament transversal són les claus de l'article, que analitza les transformacions demogràfiques, socials i tecnològiques dels darrers anys a Catalunya i l'impacte que han tingut sobre una política lingüística que ha d'orientar-se al benestar de les persones. Per aconseguir-ho, i d'acord amb el criteri de transversalitat, és necessària una gran implicació d'empreses, institucions, agents socials i col·lectius.

Context i política lingüística

Deia Robert L. Cooper, fa gairebé dues dècades,¹ que per comprendre la política i la planificació lingüístiques aquestes s'han d'interpretar en el seu context, analitzant els canvis socials que les impulsen i la història que les va originar.

Dit molt sintèticament, les accions que en aquest sentit es van fer, anomenades d'una altra manera en l'etapa de resistència franquista i, més tard, durant les primeres dècades de l'etapa democràtica, són la resposta contundent a l'actuació franquista anticatalana patida i als resultats del contacte lingüístic per l'arribada de fluxos massius d'immigrants de l'Espanya interior, viscuts en negatiu com una ocupació. També són el resultat d'una conjuntura política determinada i alhora d'un debat permanent amb encaixos mal resolts en les relacions entre Catalunya i Espanya. En conjunt, la política lingüística catalana és el fruit d'uns escenaris concrets que són reiterats encara quan s'expliquen i se'n justifiquen l'enfocament i els avenços i les limitacions.

La realitat social actual té poc a veure amb la dels escenaris precedents. Els canvis de vegades són evidents, de vegades no, però el cert és que totes les societats es van modificant constantment. Canvis que provoquen nous plantejaments, reptes nous i l'emergència de necessitats inèdites que s'afegeixen a les problemàtiques ja existents, sovint no tancades encara. Alhora, fan que s'hagin de formular nous objectius o reformular els anteriors i revisar o actualitzar les anàlisis, les estratègies i les actuacions, si més no de les institucions públiques. La política lingüística —i la planificació que n'és la resultant— no es queda pas al marge d'aquest replantejament i aquesta actualització constant, perquè actua en —i per a— una societat determinada. La catalana, ja de per si heterogènia, en menys d'una dècada ha incorporat transformacions importants. Transformacions que afecten necessàriament tots els nivells de presa de decisions de les actuacions que afecten directament les persones, i també aquells on es prenen les decisions estratègiques en matèria de política i planificació lingüístiques.²

Quan parlem de complexitat i canvi en les societats actuals, forçosament ens hem de referir als efectes de la globalització. El paper que té aquest procés en les nostres vides quotidianes i com ens afecta és un aspecte sabut. Sense voluntat de ser exhaustiva, faré esment d'alguns dels aspectes que

1. COOPER, Robert L. *Language planning and social change*, Cambridge: Cambridge University Press, 1989.

em semblen més rellevants per a l'enfocament d'aquest article, agrupant-los en aspectes exògens i aspectes endògens.

Com a aspectes exògens, situo en primer lloc d'importància l'aparició i consolidació de la societat xarxa que ha transformat els àmbits de relació i de referència de les persones i el dimensionament tradicional de l'espai i el temps. La generalització d'Internet com una eina de comunicació, intercanvi i interacció sense fronteres físiques ni temporals és una oportunitat per ampliar els nivells de presència, ús i aprenentatge de les llengües, especialment de les que tradicionalment no han estat denotades com a mundialment dominants. La xarxa fomenta la diversitat i el plurilingüisme. L'espai virtual permet crear, i posar-los «al món», punts de comunicació i interacció, comunitats lingüístiques que amb els mitjans tradicionals queden invisibilitzades i desconegudes, o poc visibles i poc conegudes. Possibilita l'accés a nous móns vitals i fa que els marcs d'interrelació i referencials ja no siguin només locals o comarcals, sinó mundials.

La política lingüística té en compte la presència de la xarxa que té efectes de transmissió i d'expansió a escala planetària capaç de connectar alhora un nombre infinit de persones físicament allunyades i anònimes. L'espai comunicatiu, informatiu i divulgatiu ja no el constitueixen només els mitjans escrits i audiovisuals tradicionals. El mitjà virtual és ja un espai d'intercanvis de tot tipus: formatiu, comunicatiu, relacional, econòmic, cultural, lúdic tothora accessible sense limitacions geogràfiques ni horàries. És una eina cada cop més integrada en l'ús diari i cada vegada es poden fer més gestions quotidianes via xarxa. La línia estratègica de creació d'eines tecnològiques de traducció, correcció, autonomia, aprenentatge del català, webs sectorials, va en la línia d'aprofitar l'espai virtual com a eina de foment, visibilització i posicionament del català en l'espai xarxa. Internet, pel que comporta, demana també una reflexió a diferents nivells sobre els usos de les llengües oficials i no oficials en les comunicacions i informacions virtuals entre administracions i administrats i/o usuaris i interessants potencials de tot el món.

El mercat també s'ha fet global i pren volada pròpia al marge dels poders públics i els estats. En la dialèctica entre els uns i els altres apareix la necessitat de generar compromís empresarial per generar beneficis socials que col·laborin amb les polítiques públiques en la construcció de cohesió social, ciutadania i convivència. És en aquest marc que també les llengües prenen un important protagonisme. Avança a Europa una visió innovadora que implica empresa-compromís i responsabilitat social.³ Les empreses poden contribuir a assolir objectius socials atenent la satisfacció de necessitats i preferències de les poblacions on s'ubiquen i/o a les quals donen serveis. L'anàlisi dels aspectes positius en els beneficis i posicionaments del comportament lingüístic plurilingüe de les empreses, de proximitat, que pot ser incorporat a la seva agenda com un actiu en la mesura que llengua/llengües són una inversió i no una despesa, és una potent i incipient línia de treball que pot aportar vies i espais comuns de trobada entre dos móns —institucions i empresa— amb interessos distints, quan no oposats, en aquest tema.

En el món xarxa, els escenaris interactuen i s'influeixen. L'oportunitat que acabo d'assenyalar connecta amb una altra de gran calat polític com és la posada en valor de la diversitat lingüística i cultural mundials. La necessitat de preservar les llengües i de treballar per la seva sostenibilitat, recuperació i promoció com a elements de riquesa per a les persones i els països que les contenen ha entrat amb decisió en els programes governamentals, europeus i internacionals. Europa està vertebrant un potent posicionament sobre els beneficis del multilingüisme i la diversitat interna des

2. La relació reflexiva i bijectiva entre canvis socials i objectius i estratègies de la política i la planificació lingüística ha estat una línia de reflexió en la meua activitat acadèmica en formacions de tercer cicle, sobre la qual vaig publicar, l'any 2004, «Condicionants sociològics de la planificació lingüística en un context global i multicultural». *Revista Catalana de Sociologia*, núm. 20 (2004), p. 85-113. Rellegit amb la mirada actual i tot i l'obligada actualització que demana en alguns aspectes, el tronc central de l'anàlisi i la reflexió em semblen vigents i actuals.

3. DA. *La responsabilitat social de les empreses*. Barcelona: Gabinet d'Estudis Socials, 2003.

del punt de vista del respecte, la valoració com a actius socials i convencionals i com una oportunitat per afavorir la cohesió social en l'espai estratègic europeu que ha de ser comú i vàlid per a les diferències culturals i lingüístiques que conté. Els acords de Lisboa fonamenten aquesta visió. Es va consolidant una reflexió a gran escala que declara la mateixa vàlua de totes les llengües, sense excepcions, i el plurilingüisme com un element d'enriquiment que comporta beneficis mutus. El monolingüisme és caduc i ja inútil en una societat interconnectada, pluricultural i plurilingüe.⁴

En aquest mateix context, Espanya avança en el reconeixement de drets i del caràcter plurilingüe de l'estat i del paper d'aquest, conjuntament amb les comunitats autònomes, en el foment, la difusió i la revaloració com un actiu comú de les diferents llengües oficials espanyoles⁵ i, per primer cop en la història, apareixen iniciatives que reclamen —com a elements també de cohesió i ciutadania, i també d'igualtat d'oportunitats per a tota la població espanyola, visqui on visqui— estendre la formació i el coneixement de la llengua i la cultura pròpies de cada comunitat fora de les fronteres estrictes on es parla. En la mateixa dinàmica, a casa nostra s'ha dotat d'oficialitat l'occità de la Val d'Aran, i també es reconeix la llengua de signes catalana.

Europa és també el marc de la creació d'un nou espai comunitari europeu universitari que implica la necessitat dels coneixements d'idiomes i el domini de les llengües més ben situades en l'àmbit de la investigació i les relacions internacionals. En aquest escenari d'àmplia reflexió i de gran calat, el repte de la política lingüística del conjunt del govern de la Generalitat és conjugar de manera adequada, des del punt de vista del discurs, la planificació, l'impuls i l'execució amb els agents implicats, les garanties de coneixement, foment i el paper de la llengua catalana en un lloc preminent, en l'àmbit local i europeu, amb la necessària política d'impuls i de foment del coneixement d'altres llengües. En aquest marc de connexions mundials, els intercanvis professionals que se susciten i fomenten demanen, també, una política lingüística que pensi a diferents nivells, entre d'altres, en els que se'n van a l'estranger a estudiar i/o a fer una feina, i en els que arriben aquí per fer el mateix.

Tot i que la del segle XXI té un origen extern, analitzo la immigració com un element endogen, ja que els condicionants i les implicacions per a les polítiques públiques que planteja, també per a la lingüística, es desenvolupen a l'interior dels barris, els pobles i les ciutats.

El canvi socialment més visible i més tangible de la globalització ha estat, sens dubte, la configuració de la població catalana i les seves interrelacions, que s'han transformat fortament en la darrera dècada. L'arribada de persones que tenen altres llengües i cultures d'origen ja no és sols un flux estacional i puntual, sinó que hi ha més d'un milió llarg de persones nascudes fora del territori espanyol que resideixen de manera permanent a Catalunya. En aquests moments, s'hi parlen més de 300 llengües i, per primer cop, es dona la circumstància que hi ha població adulta que no entén, ni parla, ni castellà ni català i que està en aquesta situació d'incomunicació durant un període de temps indeterminat, la durada del qual té a veure amb l'origen i cultura dels col·lectius, la situació d'arribada, la relació o no amb xarxes comunitàries, el tipus de feina, el tipus d'acollida, el lloc on va a viure i el sexe.

Aquest nou escenari poblacional molt heterogeni està canviant la societat i afecta directament la política i la planificació lingüístiques. Les institucions han de donar resposta territorialitzada als nous reptes complexos de convivència, de formació, d'atansament de sistemes lingüístics i culturals, de posada en valor del que uneix i el que separa, etc. Aspectes vinculats a una política social d'acollida i integració de la nova ciutadania que sovint desconeix —més enllà de la informació trobada a Internet o rebuda per altres que han immigrat aquí abans— la realitat de la societat a la qual arriba.

4. És interessant la lectura del darrer informe elaborat per un grup d'experts, sota la direcció d'Amin Maalouf, els quals, per encàrrec de la Unió Europea, han reflexionat sobre els costos i beneficis del diàleg intercultural a Europa. *Un reto provechoso. Cómo la multiplicidad de lenguas podría contribuir a la consolidación de Europa*. Brussel·les, 2008.

5. Consell de les llengües oficials d'Espanya i Oficina de les llengües. Ministeri d'Administracions Públiques. Madrid.

Entre altres aspectes no menors, els nous perfils d'habitants comporten ampliar les pràctiques tradicionalment instrumentades pel que fa a metodologies i criteris per a la formació lingüística, la comunicació i la informació de serveis, drets i deures, per a la població escolar, però molt especialment per a la població adulta. La Generalitat ha de possibilitar, en igualtat de condicions, l'accés a l'aprenentatge de les llengües oficials, en el procés d'acollida, als qui hi arriben per treballar, per reagrupar-se familiarment, que desconeixen el català i el castellà, per tal que tinguin les mateixes oportunitats socials i laborals, de comunicació, d'accés a serveis públics i de participació social que els col·lectius que ja vénen amb coneixements d'una de les llengües oficials, o de totes dues. La Generalitat ha d'acostar també la realitat cultural i lingüística de Catalunya a les persones que són contractades en origen abans que arribin aquí, a fi que les nocions lingüístiques prèvies els facilitin la comunicació i la convivència.

Més enllà de la immigració, la societat s'està transformant pel mateix procés de modernització i desenvolupament en què està implicada i els esquemes tradicionals de construcció de les biografies laborals, socials i personals ja no serveixen. Res no és permanent en aquests moments, som una societat que els experts caracteritzen com d'identitats complexes i múltiples, plena de riscos d'índole diversa. En un món inestable, de riscos, l'educació i els coneixements lingüístics són potents valors afegits. La formació permanent en l'adquisició de llengües, no sols les estrangeres sinó també les oficials, són elements cada cop més demandats per les necessitats d'aprenentatge continu de continguts estratègics importants amb valor de mercat. I les llengües en tenen, també la catalana, especialment per a la població immigrada, però també per a la que, tot i haver nascut aquí, encara no en té prou competència o no en té gens.

Si, parafrasejant Cooper un altre cop, història i context social marquen la política i la planificació lingüístiques, en aquest context actual, visiblement divers, heterogeni i canviant, la proa ha d'estar més decantada cap a l'anàlisi dels reptes, les oportunitats, les necessitats reals, i la mirada, cap al futur més que no pas cap al record dels referents històrics que les va fer aparèixer i desenvolupar-se amb un perfil determinat.

La idea de normalització lingüística com s'entenia durant la Transició democràtica està ja superada per l'evolució del temps, per la força dels esdeveniments i pels canvis en les realitats socials, també en l'aspecte legislatiu,⁶ i en les idees en què opera ara, i es basa, la política lingüística. Algú ha dit que no es poden donar respostes als reptes del segle XXI amb les eines i les idees de segles anteriors. Aquest principi és vàlid per a totes les polítiques públiques sense excepció i es desprèn de tot el que hem anat assenyalant.

En el nou context que succintament hem esbossat, global, en xarxa, amb reflexions, oportunitats, accions i consensos amplis sobre la diversitat de les llengües i sobre el seu interès de coneixement i difusió, dins de cada territori i fora d'aquest territoris, com a valors personals, col·lectius i globals, en espais territorials que van més enllà del local, que es reconeixen plurilingües, amb la desaparició de les fronteres físiques que comporten desplaçaments de població no sols amb caràcter temporal, sinó també estructural, amb professionals que es formen en un territori i després exerceixen a milers de quilòmetres, emergeixen noves necessitats d'enfocament i de treball per al desenvolupament de les llengües com la nostra i la garantia dels coneixements i les competències lingüístiques, en sentit ampli.

Més enllà de les apreciacions ideològiques i identitàries de cadascú, la política lingüística pren un marcat perfil de política estructural, necessària, permanent i estratègica, d'alta volada, social, adreçada al benestar de les persones, diferents, diverses, ubicades en espais diversos i canviant, sobre les quals actua. La política lingüística que es fa a Catalunya, en aquest nou context, opera i ha d'operar més encara, a diferents nivells, ja no sols amb la mirada posada en l'espai interior i les necessitats de la societat catalana, a l'interior de Catalunya, que són diverses i complexes, sinó ja

6. Estatut d'Autonomia, 2006.

pensant en les necessitats i oportunitats d'aquesta població, i d'altres, en els diferents marcs que opera fora de Catalunya, a escala estatal, europea i internacional. En un món competitiu, canviant, connectat, les competències lingüístiques —no sols les oficials— tenen un valor social.

La política lingüística, en els diferents nivells en què es pensa, és un actiu necessari per als objectius locals i globals de cohesió social, d'integració, de mobilitat social interna i entre territoris i països, de garanties dels drets de les persones i adreçada a la cobertura de les necessitats, diverses també des del punt de vista lingüístic, de les persones, no sols de les immigrades, sinó també de les autòctones, cosa que n'afecta directament el benestar i la satisfacció i és una garantia per a la convivència social. La política lingüística ha d'estar imbricada amb les altres polítiques actives, en una lògica de treball transversal.

Cada context demana una metodologia d'anàlisi distinta, receptes diferents i prioritats específiques. En una situació canviant i multivariada com l'actual, en la política i la planificació lingüístiques haurem de servir-nos de multitud d'estratègies noves, de diàleg i de consensos, i haurem de traçar objectius estratègics de mirada àmplia, per tal de donar la resposta adequada a cada nivell, necessitat i oportunitat. Des del meu punt de vista, i ho apunto com una opinió personal, treballar amb fermesa per al foment de la llengua catalana i per garantir-ne la presència on encara no en té, no és incompatible, en el context actual, amb poder elaborar alhora una política lingüística d'òptica multifocal, integral. Fomentar el català, objectiu fonamental, no s'ha de veure minimitzat ni rebaixat per un enfocament més plural i plurilingüe; al contrari, si es fa ben fet. Crec en la potència d'una política lingüística impulsada des d'una mateixa estructura i des d'un treball transversal que, a més d'elaborar estratègies a curt, mitjà i llarg termini de foment del català en els diferents àmbits, i de la garantia dels drets lingüístics dels ciutadans, com a elements i objectius nuclears, treballi, entre d'altres, aspectes lligats al reconeixement de les varietats geogràfiques del català; el desenvolupament amb tots els agents implicats d'una estratègia àmplia de formació permanent lingüística i de perfeccionament per a la població adulta de les llengües oficials a Catalunya, però no sols d'aquestes; que també es plantegi polítiques estratègiques envers les altres llengües oficials de l'estat, i les llengües d'Europa, i que, en aquest context, elabori també línies d'actuació per a la posada en valor de les llengües de la immigració.

Estic convençuda que en l'escenari actual cal avançar en la superació del model tradicional de la política lingüística. La realitat permet, i demana, un plantejament amb mirada àmplia. L'aposta per la transversalitat hi ajuda i el fa necessari en aquest nou context que no és monolingüe ni bilingüe, sinó plural i multilingüe; un context que ja no és només proper i local.

La transversalitat com a estratègia

La transversalitat com a concepte lligat a la planificació de les polítiques públiques emergeix a Catalunya amb força en la frontissa del segle xx al xxi, atesa l'aparició de nous reptes per a l'estat del benestar, a causa dels canvis sobtats, continus, complexos i multifactorials en què estem immersos i als quals les institucions públiques, en primera instància, des de l'àmbit local fins a l'autonòmic, l'estatal i l'europeu, han de donar resposta. La transversalitat és alhora eina, estratègia i objectiu polític, una voluntat política que mostra una manera de fer, una manera de voler fer, de voler construir la societat.

En l'escenari canviant que succintament apuntava en l'apartat anterior, les accions de consens, coordinació, col·laboració, complicitat, diàleg, eficiència, corresponsabilitat, (aspectes que són a la base de la filosofia transversal aplicada a la gestió pública) esdevenen elements estratègics bàsics. En un marc convivencial heterogeni i dinàmic, globalitzat, divers, els problemes i les necessitats de les persones són multifactorials, cosa que implica la conveniència que les respostes —si volen ser efectives— hagin de deixar de ser donades des de posicions unilaterals, distants i desconnectades geogràficament i mentalment les unes de les altres. La realitat social és polièdrica, sempre irregular,

complexa, multidimensional i dinàmica, i s'ha llegir, assumir i interpretar en —i amb— la seva irregularitat. El conjunt —persones, reptes, oportunitats, problemes, necessitats i respostes— ha de ser igualment analitzat, pensat, planificat, tractat i avaluat de manera multidimensional.

Les polítiques públiques, de les quals emanen planificacions i plans d'acció determinats, s'articulen cada cop més amb una mirada de càlcul a diferents nivells —macro i micro—, i amb diferents terminis —curt, llarg i mitjà— i esdevenen processos continus bidireccionals que interactuen amb la realitat canviant en la qual intervenen. Ja no poden ser homogenis ni unificats, ni immutables, per a tot un territori, per a tot un sector o per a tot un àmbit d'actuació. Alhora, la proximitat i la territorialització, la corresponsabilitat i la complicitat amb els agents de l'entorn són elements essencials en l'aplicació de les polítiques públiques i en la seva efectivitat.

Tot i que és un concepte nodrit de la reflexió en el —i per al— sector públic, aquest enfocament, a la pràctica, va més enllà de la coordinació i el treball entre governs, ajuntaments, departaments, àrees o institucions, i implica, com una conseqüència immediata, un desplegament, sovint en línies concèntriques, en la mesura que en el disseny de les polítiques públiques, socials, cada cop més, la implicació activa dels agents, operadors sectorials i privats, de la mateixa societat civil i empresarial organitzada, es fa necessària i fonamental. La transversalitat operativa, tal com personalment l'entenc, implica anar més enllà: buscar espais comuns, empaties i consensos i fomentar la participació d'organitzacions públiques, socials i privades, que mitjancen entre les institucions i la societat.

Contràriament a les posicions crítiques envers aquest enfocament, potenciar la transversalitat en les polítiques públiques no implica una manca d'objectius sòlids, ni un allunyament de les institucions ni un deixament de la seva responsabilitat, ni un dèficit del lideratge que tradicionalment s'assimila a una determinada àrea o a un determinat departament o govern. Tot el contrari, implica una claredat de definició estratègica, en assumir aquests aspectes al màxim, perquè el que es pretén és una efectivitat més gran, amb una metodologia compartida en la qual l'important és el conjunt i no sols les individualitats. Implica integrar els diferents actors i agents que estan en contacte de manera immediata amb els destinataris de les polítiques públiques en totes les parts del procés: des de la detecció de necessitats fins a l'avaluació de les accions executades. Una implicació dels actors, operadors i agents que es demana activa i proactiva: compromesa. Tots els actors implicats tenen part en la consecució dels objectius acordats entre tots. El lideratge és compartit i responsable en cada un dels nivells o de les actuacions. També són compartits els beneficis —llegits en termes d'assoliment d'objectius o de satisfacció dels usuaris als quals s'adreça la política pública— i les dificultats.⁷

Un plantejament polític, una mirada multifocal necessària també en l'àmbit de l'actuació i la planificació lingüística que, en el nou context, tal com comentàvem en l'apartat anterior, pren una dimensió més complexa que la que ha tingut tradicionalment. No pas per casualitat, en el programa d'actuacions de la Secretaria de Política Lingüística per a aquesta VIII legislatura, juntament amb l'objectiu nuclear del govern en aquesta matèria —fomentar l'ús social del català—, es descriu una altra línia programàtica que enllaça l'anterior de manera estratègica: fer de la política lingüística una política pública amb caràcter transversal.⁸ Una voluntat encetada, val a dir-ho, durant la passada

7. El treball transversal en l'execució de les polítiques públiques no està exempt de complexitat i de dificultats. Algunes estan lligades a la mateixa filosofia que la defineix, ja que és més fàcil actuar per lliure que coordinar actuacions. L'existència d'una unitat impulsora al més alt nivell que segueix, escolta i modula constantment dota del necessari punt de coordinació que qualsevol tipus de política i planificació necessita. Una coordinació que ha de treballar per la suma del conjunt i per donar el màxim joc a aquest conjunt, el colideratge, la suma de sinergies al voltant de projectes comuns dota l'execució de les polítiques de més efectivitat de la que s'aconseguiria actuant sobre un problema o una necessitat cadascú formulant objectius diferents, actuant amb la mirada particular, desvinculada de la resta i actuant de manera parcial. Hi guanya la qualitat, la dimensió de l'actuació... Hi guanya en definitiva l'objectiu al qual es vol donar resposta.

8. Pla de política lingüística per a la VIII legislatura. El català, llengua comuna i de cohesió en una societat moderna, oberta i plural.

legislatura en el moment que el primer govern progressista i tripartit resitua dins l'organigrama de la Generalitat l'organisme responsable de la política lingüística, desplaçant-lo de l'òrgan sectorial on havia estat ubicat durant més de dues dècades —el Departament de Cultura— i situant-lo a un nivell màxim amb rang propi: la Secretaria de Política Lingüística.

Amb aquesta perspectiva, la política lingüística s'enriqueix en els seus objectius i en el seu paper en el conjunt i alhora es fa més propera, més pròxima a les necessitats personals i col·lectives i entra en l'escenari de les polítiques socials, per al conjunt de la població, implicada en els principis de benestar, de reconeixement i igualtat de drets, d'oportunitats, de prevenció de les desigualtats, de promoció de l'autonomia personal i la mobilitat social, de participació ciutadana i drets de ciutadania.

Per al foment de la llengua catalana, objectiu central de la política lingüística i del govern per a aquesta legislatura, l'estratègia transversal és un actiu valuós, atès que hi ha sectors importants de les relacions socials i econòmiques quotidianes en els quals la presència de la llengua catalana encara és deficitària. Entesa així, es reconeix com a bàsica la dimensió lingüística que va lligada, amb més o menys complexitat, a cada una de les polítiques actives i sectorials que es desenvolupen des del Govern, ja que totes les polítiques actuen en la realitat social i les llengües en són un dels components bàsics. En cada cas, totes les implicacions de caràcter lingüístic s'han de tenir en compte i han de ser previstes conjuntament, i per tant tractades, a curt, mitjà i llarg termini, ja des del moment de la detecció de necessitats i la definició dels objectius fins al procés d'avaluació final.

En ocasions, s'han traçat objectius ambiciosos de gran volada que han suscitat rebuig, que no han reeixit, o han reeixit parcialment, probablement per la mateixa magnitud o inabastabilitat del projecte i probablement perquè cal tenir en compte un principi bàsic: a més de la voluntat i el projecte polític que són imprescindibles i condició *sine qua non*, també ho és que hi hagi una planificació estratègica que defineixi objectius possibles, marcs estables de diàleg, i que en el procés es desenvolupi una estratègia de suma i *feedback* permanent amb els agents medials i els destinataris. La política lingüística és una matèria històricament sensible a casa nostra, generadora permanentment de debats extrems. En la mesura que, tal com jo l'entenc, la política lingüística pren un caire més social, més pròxim a les persones, més de tothom, menys ideològicament connotat, cal trobar els espais de confluència comuna per traçar conjuntament les línies d'actuació i avançar en la planificació en xarxa de manera integral i en la recerca constant de nous marcs de coordinació i actuació conjunta institucional, funcional i sectorial.

En el pla de treball per a la VIII legislatura hi ha explícits grans àmbits i sectors d'incidència en els quals col·laborar i projectar la consecució d'objectius en i amb diferents aliats i mirades és imprescindible: el binomi immigració i món laboral; el món de la justícia en el qual participen l'àmbit institucional i públic i el sector d'operadors liberals; l'àmbit de la joventut i el sector del lleure. No és aquest l'espai per resseguir-los en detall. Encara així, em detindré a esbossar un punt que exemplifica aquesta voluntat de transversalitzar la política i la planificació lingüístiques per assolir conjuntament objectius i resultats.

El món del treball és, a més de l'educació, la principal forma d'integració i de desenvolupament personal, econòmic i social. En aquest marc —i lligant-lo especialment amb les necessitats i expectatives de la població immigrada per a la qual el laboral és el sector bàsic possibilitador del seu projecte vital en la població on ha anat a instal·lar-se—, les competències lingüístiques són habilitats imprescindibles que potencien la igualtat d'oportunitats i la mobilitat social ascendent, sense les quals un procés real d'integració en el teixit laboral i en el social no és possible. Sense entendre les llengües oficials, les persones que arriben a Catalunya tenen grans dificultats per incorporar-se al món laboral i mantenir-s'hi. Sense saber llengua catalana, les persones que viuen a Catalunya no poden exercir amb tota plenitud la seva condició de ciutadà integrat, ni poden desenvolupar-se plenament en l'àmbit del treball, ni poden accedir a segons quins tipus de feina, especialment els que estan en serveis de cara al públic, cosa amb la qual no tenen les mateixes oportunitats que la resta que sí que l'entenen i/o el parlen. No entendre és un risc per a la seguretat i el desenvolupament de la feina,

tant individual com grupal. Les condicions d'arribada de la població immigrada no són les mateixes respecte a les llengües: n'hi ha que parlen castellà, n'hi ha que no entenen ni català ni castellà. N'hi ha que tenen predisposició a aprendre llengües, n'hi ha que en són reticents. Unes condicions que s'agregen en determinats casos en les dones de col·lectius determinats, que afegeixen als déficits de coneixements lingüístics altres limitacions de caràcter cultural i convivencial d'origen que les tanca en sectors marginals sense possibilitat de sortida.

En aquest escenari heterogeni, el treball transversal, col·laboratiu i dialogat en què estem avançant per traçar actuacions específiques entre els departaments implicats, els ens locals, els agents socials, les patronals empresarials que hi tenen un paper rellevant, i les associacions i organitzacions que treballen per a la integració i la inserció dels diferents col·lectius d'immigrants és essencial.

El sector laboral inclou i cohesiona, dins i fora de l'empresa. En aquesta transversalitat dialogant, el paper del món privat que està en contacte directe amb els treballadors i amb la població pren una dimensió específica i fonamental. El sector empresarial privat, encara que es reguli per unes lleis del mercat que sovint operen al marge de les dinàmiques de les institucions públiques, i de les associacions civils, és vist i incorporat a la planificació lingüística —a la construcció de la societat cohesionada i inclusiva que és en definitiva el que es pretén— com un actiu important i com un aliat.

Quan parlem de llengua i integració social és fonamental que el món privat i el món públic treballin braç a braç perquè en l'estratègia de fer una societat cohesionada el resultat de la suma és de guany per als dos sectors i encara per a un tercer i un quart: els treballadors i la població a la qual dona serveis. La satisfacció dels clients exigeix no sols la qualitat del producte, sinó també la qualitat del servei i de l'atenció al públic. Satisfacció genera benestar i, des del punt de vista econòmic, genera més demanda directa i potencial. Satisfacció és també que es pugui ser atès en la llengua de cadascú, a Catalunya en català i en castellà. La no-comprensió en la relació client-treballador genera incomoditat per a les dues bandes: el treballador perquè en queda qüestionada la professionalitat i el client perquè se sent incomprès. Un servei no satisfactori, fruit d'una no-comunicació lingüística, genera malestar, una pèrdua del client i, en conseqüència, una minva econòmica. L'acolliment lingüístic dels professionals, la formació permanent i la gestió dels usos lingüístics són una inversió, un valor tangible que genera beneficis econòmics i alhora actius intangibles, com ara la satisfacció i el benestar. Les empreses instal·lades a Catalunya tenen compromisos importants en aquest sentit, compartits amb les institucions públiques, de treballar conjuntament amb les institucions públiques en matèria de política lingüística, cosa que significa fomentar, sumar, professionalitzar en la qualitat, garantir la formació de català per als treballadors i les treballadores en qualsevol nivell i professió laboral, contribuir a la cohesió social i a la millora de les relacions socials. Significa, en definitiva, guanyar com a persones, com a sectors i com a societat.

Institucions, agents socials, col·lectius socials, sectors empresarials, etc., tots tenim el compromís i la responsabilitat de construir un model de societat que ens serveixi com a conjunt, cohesionada, plural i inclusiva. Per construir-la, la comunicació, la comprensió mútua, el coneixement, el reconeixement i l'estima de l'entorn —que passa per comprendre'l— són essencials. En una societat que potencii la igualtat d'oportunitats i que avanci sense excloure, les llengües i el grau de la seva competència són essencials.